کد خبر: ۳۹۴۸۲۴
چهارشنبه ۷ اردیبهشت ۱۴۰۱ ۱۵:۳۱

تحمل دارویی چیست و درمان آن

تحمل دارویی به‌معنی عادت‌کردن بدن به یک دارو و کاهش تأثیر آن در گذر زمان است. بسیاری از افراد در زندگی روزانه خود از داروهای مختلفی استفاده می‌کنند و با این پدیده مواجه می‌شوند. در صورت کاهش تأثیر دارو یا نیاز به مصرف دوز بیشتر، بهترین کار مشورت با پزشک است.

باورهای غلطی درباره تحمل دارویی وجود دارد و این اصطلاح معمولا با اعتیاد یا وابستگی به دارو اشتباه گرفته می‌شود. این پدیده هنگامی اتفاق می‌افتد که نوعی دارو مانند قبل بر بدن یا مغز فرد اثر نمی‌گذارد. تحمل به داروهای تجویزی و همچنین مواد مخدر رخ می‌دهد. به خواندن ادامه دهید تا با نحوه رخ‌دادن این عارضه، ارتباط آن با اعتیاد و خطراتش آشنا شوید.

تحمل دارویی چیست؟

تحمل یا تلرانس دارویی هنگامی ایجاد می‌شود که تأثیر دارو بر بدن یا مغز مانند گذشته نباشد. بیشتر مواقع، این تحمل بر اثر مصرف طولانی‌مدت دارویی خاص به وجود می‌آید. در واقع گیرنده‌ها یا آنزیم‌های بدن و مغز این افراد کمتر توسط ماده دارویی فعال می‌شوند و به همین دلیل دارو به‌اندازه قبل مؤثر نخواهد بود.

این یعنی برای ایجاد اثر اولیه مواد دارویی یا مخدر، باید دوز مصرفی آن افزایش یابد. در صورت تحمل به دارو، باید به پزشک اطلاع دهید تا دوزش را بیشتر کند. عواملی ژنتیکی و رفتاری در ایجاد تحمل به دارو تأثیر دارند. گاهی اوقات بدن سریع به دارو عادت می‌کند، حتی فقط بعد از چند بار مصرف.

چه عواملی بر تحمل دارویی تأثیر می‌گذارند؟

قطعی اثبات نشده است که ایجاد تحمل به داروها عامل ژنتیکی دارد. عوامل زیادی می‌توانند بر این عارضه اثر بگذارند. افرادی با بعضی بیماری‌های کبدی یا مشکلات کلیوی ممکن است به دوزهای دارویی متفاوت نیاز داشته باشند. علاوه بر این، سن، جنسیت، وزن، بیماری‌های روانی زمینه‌ای و مصرف هم‌زمان داروها یا مواد مخدر نیز بر میزان تحمل به دارو تأثیر دارند.

تفاوت تحمل، مقاوت، وابستگی و اعتیاد به دارو یا مواد مخدر

بیشتر افراد تفاوت این اصطلاحات را نمی‌دانند، اما هرکدام از اینها تعریفی منحصربه‌فرد دارند. در ادامه، هرکدام از این اصطلاحات را توضیح داده‌ایم.

۱. تحمل دارویی

تلرانس دارو یعنی بعضی گیرنده‌های بدن که در صورت وجود دارو یا مواد مخدر فعال می‌شدند، مانند گذشته با این ماده فعال نمی‌شوند. همچنین ممکن است بدن داروها را سریع‌تر دفع کند. دانشمندان هنوز نفهمیده‌اند که علت قطعی این پدیده چیست.

۲. مقاومت دارویی

مقاومت هنگامی اتفاق می‌افتد که نوعی میکروارگانیسم مانند باکتری، ویروس، انگل یا قارچ که معمولا با نوعی دارو از بین می‌رود، طوری جهش پیدا می‌کند که کمتر به آن دارو حساس باشد.

به زبان ساده‌تر، مقاومت دارویی یعنی داروهایی که در گذشته برای درمان عفونت‌ها و بیماری‌های ناشی از میکروارگانیسم‌ها استفاده می‌شدند دیگر مؤثر نیستند. این میکروب‌ها می‌توانند با وجود استفاده از دارو به زندگی و تکثیر خود ادامه دهند و غیرفعال و نابود نشوند.

مقاومت به آنتی‌بیوتیک‌ها یکی از مشکلات اساسی است که سالانه حدود ۲٫۸میلیون نفر را در آمریکا تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. حدود ۳۵هزار نفر از این افراد به‌علت عفونت مقاوم به آنتی‌بیوتیک جان خود را از دست می‌دهند.

۳. وابستگی

وابستگی یعنی اگر ماده مدنظر استفاده نشود یا دوز آن ناگهانی کاهش یابد، فرد دچار علائم ترک مواد مخدر می‌شود. این یعنی بدن فقط در صورت وجود این ماده می‌تواند به فعالیت عادی خود ادامه دهد. گاهی این وابستگی منجر به اعتیاد می‌شود.

علائم ترک به نوع دارو یا ماده مخدر استفاده‌شده بستگی دارند. ممکن است این علائم مانند استفراغ یا تهوع خفیف باشند یا مانند جنون و تشنج با

شدت بیشتری خود را نشان دهند. اگر بدن به ماده‌ای وابسته باشد، مهم است که مصرف آن ماده ناگهانی قطع نشود. پزشک برنامه‌ای تعیین می‌کند تا دارو به‌تدریج کم شود و همچنین منابعی حمایتی پیشنهاد می‌کند.

۴. اعتیاد

افراد با مصرف مکرر یک ماده می‌توانند به آن معتاد شوند. البته بر خلاف این تحمل به دارو و وابستگی، اعتیاد به دارو یا مواد مخدر عارضه‌ای مربوط به مغز و اعصاب است.

اعتیاد یعنی اختیار مصرف بعضی مواد، بدون توجه به تأثیرات منفی مصرف آنها، از دست فرد خارج شود. افرادی که به یک دارو یا ماده مخدر اعتیاد دارند، دائم نیازمندش هستند و بدون فکر آن را مصرف می‌کنند. این امر با تغییر مسیرهای عصبی بر استرس و یادگیری تأثیری طولانی‌مدت دارد.

خطرات تحمل دارویی

ممکن است تحمل به دارو درمان برخی بیماری‌ها را دچار مشکلاتی کند، از جمله:

درد مزمن؛
بیماری‌های مربوط به ایمنی؛
اختلالات تشنجی؛
بعضی اختلالات روانی.

هنگامی که فرد دچار تحمل به دارو شود، پزشک باید دنبال راه جدیدی برای درمان یا مهار علائم باشد. تحمل به دارو با این خطرات همراه است:

تشدید بیماری و بروز دوباره آن: در صورتی رخ می‌دهد که دارویی مانند داروی ضدتشنج یا ضدجنون به‌اندازه گذشته مؤثر نباشد.
نیاز به دوز بیشتر: برای ازبین‌بردن علائم به دوز بیشتری از دارو نیاز است که موجب افزایش اثرات عوارض جانبی داروها می‌شود.
اعتیاد: مثلا مصرف زیاد داروهای مسکن مخدر باعث افزایش احتمال اعتیاد به آنها می‌شود.
تحمل به مواد دیگر: مثلا در بعضی موارد الکل می‌تواند باعث ایجاد تحمل به داروهای دیگری مانند دیازپام یا والیوم شود.

مقابله با تلرانس دارویی

پزشک باید بیمار را به‌دقت تحت‌نظر داشته باشد و این عارضه را مدیریت کند. گاهی ممکن است پزشک داروی مدنظر را قطع و آن را پس از مدتی دوباره تجویز کند. این کار به بدن اجازه می‌دهد به حالت اولیه خود بازگردد. قطع دارو راه‌حلی طولانی‌مدت نیست، اما می‌تواند یکی از گزینه‌ها باشد.

گاهی هم نیاز به تغییر دارو و شیوه درمان خواهد بود، زیرا افزایش دوز دارو می‌تواند باعث بدترشدن عوارض جانبی دارو شود. همچنین ممکن است پیداکردن داروی مناسب برای عارضه‌های خاص دشوار باشد.

تحمل دارویی به مواد مخدر خطر اور دوز (مصرف بیش از حد مواد) و سایر عارضه‌ها را افزایش می‌دهد.

سؤالات رایج درباره تحمل دارویی

۱. آیا راهی برای پیشگیری از تلرانس دارویی وجود دارد؟

معمولا راهی برای پیشگیری از ایجاد تحمل به داروهای تجویزی وجود ندارد. مصرف خودسرانه داروها می‌تواند خطر ابتلا به تلرانس دارویی را افزایش بدهد، پس اجتناب از این کار تا حدی از بروز این عارضه پیشگیری می‌کند.

۲. تداخل داروها می‌تواند خطر ایجاد تحمل به دارو را افزایش دهد؟

بله، بعضی داروها غلظت داروهای دیگر را در خون افزایش یا کاهش می‌دهند که ممکن است تأثیر و نحوه کارشان را مختل کند.

۳. آیا تحمل به دارو می‌تواند خطرناک باشد؟

یکی از خطرات اصلی تحمل به دارو، بدترشدن بیماری به‌علت مؤثرنبودن داروست. همچنین افرادی که دچار این عارضه می‌شوند ممکن است در خطر

استفاده نامناسب از داروهایشان نیز باشند.

۴. آیا عوامل خارجی بر ایجاد تحمل به دارو مؤثرند؟

بله عوامل خارجی از جمله استرس و بیماری می‌توانند بر تحمل فرد به دارو اثر بگذارند. افرادی که تغییراتی غیرمنتظره در دسترسی به دارو یا کیفیت آن را تجربه می‌کنند، مثل تغییر خلوص و قدرت و ساختار دارو، نیز ممکن است دچار تغییر در تحمل خود شوند.

۵. چگونه می‌توان تحمل دارویی را درمان کرد؟

روش درمان خاصی برای تحمل به دارو وجود ندارد. ممکن است پزشک پیشنهاد کند که بیمار دوز بیشتری از دارو دریافت کند. همچنین امکان دارد پیشنهاد کند که فرد این دارو را به‌تدریج ترک کند، سپس داروی جدیدی را شروع کند. بعضی افراد ممکن است به حمایت درمانی بیشتری نیاز داشته باشند، مانند روان‌درمانی برای ترک داروها.